

יהושע... את סוסייהם תעקר". הרי שמותר לעשות כן. (8)

אמר מר שנינו בבבלי: ואיזהו עיקור? מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה.

ורמינהו: הגמרא מקשה סתירה לכך מברייתא אחרת.

דתניא, בזמן הזה — אין מקדישין דבר ל"בדק הבית", והם צרכי בית המקדש, מפני שאין לנו היום את בית המקדש. ואם בכל זאת הקדיש — חלה הקדושה, ומי שישתמש בדבר שהוקדש הריהו "מועל בהקדש". ולכן, כדי שלא יבואו לידי תקלה — חייבוהו חכמים לאבד את הדבר שהוקדש.

ואין מחרימין, לומר חפץ פלוני "חרם", כי סתם לשון "חרם" משמעותו היא לבדק הבית.

ואין מעריכין, לומר "ערכי עלי" או "ערך

פלוני עלי", שדמיו הקצובים בתורה ניתנים ל"בדק הבית".

ואם בכל זאת הקדיש והחרים והעריך —

אם הקדיש בהמה — תיעקר [והברייתא תבאר]. (9)

ואם הקדיש פירות כסות וכלים — ירקבו, יג-ב יניחם להירקב.

ואם הקדיש מעות וכלי מתכות — יוליכם, יזרקם לים המלח.

ואיזהו עיקור? — נועל דלת בפניה, ואין לה מה לאכול, והיא מתה מאליה.

ומוכח שעיקור הוא נעילת דלת, ולא נישור פרסותיה?

אמר אביו: בהמה שקנוה ביריד עבודת כוכבים, אכן ינשרו פרסותיה. ושאני התם, במקדיש בהמה בזמן הזה, משום בזיון

והרמב"ן מבאר, כיון שאמר הכתוב "סוסייהם תעקר", מוכח, שאין צער בעלי חיים אסור במקום שהוא לתקנתם של בני אדם, שלא יבואו לידי תקלה באיסורי הנאה, או לקיים בהם ניוול לעבודה זרה. וראיה לדבר, שהרי הותר לשחוט בעלי חיים לצורך אדם, על אף הצער שנגרם להם בעת שחיתתן.

9. הקשו התוס': כאן משמע שאין להם תקנה עד שיאבדו, ואילו במסכת ערכין [כט א] מספרת הגמרא על איש אחד שהחרים את נכסיו, ואמר לו רב יהודה שיפדם בארבעה זוזים ויזרוק את המעות לנהר, הרי שהותרו על ידי פדייה, ולמה צריך לעקור ולהרקיב?

ומתוך רבינו תם: שם מדובר בקרקעות, שאי

ועוד כתבו, שמה שהותר הוא רק אם דעתו לחזור.

וכן דעת הרמב"ם [פרק ה' מהלכות מלכים הלכה ט'], עיין שם בכסף משנה.

8. נחלקו אמוראים [שבת קכח ב] אם איסור "צער בעלי חיים" הוא איסור תורה או איסור דרבנן. לצד שהוא רק איסור דרבנן, מובן שהתירו חכמים לעשות כן, מפני שיש בכך צורך לקנוס העוברים על איסור קנייה ביריד הגוים. אבל לצד שהוא איסור דאורייתא, הקשו התוס', מה ראה הביאו מדבר ה' אל יהושע, והרי יתכן ששם היתה "הוראת שעה", ואיך נלמוד מכך להתיר איסור דאורייתא? ומתמצים, שיש כח ביד חכמים לעקור איסור תורה, אם ראו בכך טעם.

ושוב מקשה הגמרא: **ולישויה גימטרא!** יחתכנה לשני חלקים, כדי למהר מיתתה, ולא יהיה בזיון קדשים, וגם לא יאכלוה, כי "נבילה" היא?

אמר אביי: אסור לעשות כן, כי **אמר קרא** [דברים יב] "אבד תאבדון את כל המקומות אשר עברו שם הגוים. ונתצתם את מזבחותם, ושברתם את מצבותם. לא תעשון כן לה' אלהיכם". ודרשינן: כל דבר שהוא לה', כולל קדשי בדק הבית, לא תעשו בו כעין הריסה.

קדשים, שאם ינשרו פרסותיה במקום שאינה נטרפת, אינה מתה במהרה, ובזיונה ייראה לזמן מרובה.

ומקשה הגמרא: למה צריכין לנעול דלת בפניה? — **ונשחטיה מישהו!** יש לה תקנה אם ישחטנה⁽¹⁰⁾ [ולא לצורך אכילה, אלא למהר מיתתה?]

ומתריצין: אין זו תקנה הגונה, כי **אתו בהו לידי תקלה**, יבואו לאכלה, ויעברו ויתקלו באיסור "מעילה".

הלא אסור לשחוט קרבנות מחוץ לבית המקדש משום איסור "שחוטי חוץ"? [וכן סובר גם הרמב"ם בסוף הלכות מעשה הקרבנות, שבזמן הזה המעלה קדשים בחוץ, חייב].

ומתריך: בהמה זו לא הוקדשה לקרבן, ואין עליה "קדושת הגוף למזבח", אלא הוקדשה רק ל"דמיה", בקדושת "בדק הבית", ואין איסור "שחוטי חוץ" על קדשי בדק הבית [כמבואר במסכת יומא סג ב].

והראשונים [עיין בתוס' רבינו אלחנן] מוכיחים שהברייתא מדברת בקדשי בדק הבית ממש, ממה שנאמר "מחרימין", והוא ודאי לבדק הבית.

ועוד מוכיח כן הרמב"ן, ויותר מבואר בחידושי הרשב"א, כי אם סבר המקשן שמדובר בקדשי מזבח, מאי מקשה למה אין מנשרין פרסותיה, הלא הוא עצמו, המקשן לקמן בגמרא, סובר שאסור לעשות כן משום הטלת מום בקדשים?

אך מאידך, יש ראיות להוכיח שהברייתא כן מדברת בקדשי מזבח:

התוס' מוכיחים כן מתירוץ רבא "מפני שנראה מטיל מום בקדשים", ואילו בקדשי בדק

אפשר לכלותם, וכל תקנה שיעשו עמו — יבואו לידי תקלה. ולכן, התיר לפדותם. ויתכן שהיתר זה עולה גם על שאר נכסים שהקדיש, כיון שאת הקרקע הוא פודה, יכול לפדות עמה שאר הדברים. אבל אם הקדיש מטלטלין, צריך לאבדם.

וכשפודם אין צריך לפדותם בשווים ממש, אלא בדבר מועט [ולא מועט מדי. עיין ראשונים] וטעם ההיתר הוא, כיון שלגבי דיעבד אמר שמואל "הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה — מחולל", וכאן הוה בדיעבד.

אבל הרמב"ן הביא בשם הרי"ף, שאין כאן סתירת סוגיות, שברייתא זו שונה את "דינם", ואילו רב יהודה משמיענו "תקנתם".

והריטב"א מתריך, ששם מדובר במי שהחרים כל נכסיו, לכן עשו לו תקנה שלא ימות ברעב. ועיין בחידושי המאירי, שמביא עוד חילוקים, ומסקנתו, שהקושיה מעיקרא אינה קושיה, כי כאן מדובר במי שאינו רוצה לפדות, אלא אדרבה רוצה בקיום הקדשו.

ועיין ברמב"ם [סוף הלכות ערכין] ובהשגות הראב"ד, ובנושאי כלי קדשם.

10. הקשה רש"י: איך אמרה הגמרא לשוחטה,

הני מילי, אימתי אסרה התורה להטיל מום בקדשים — בזמן שבית המקדש קיים, דחוי להקרבה, שהקרבתן ראוי להקרבה. אבל השתא, עתה, בזמן הזה, דלא חזי להקרבה, לית לן בה. אין בכך איסור תורה. ולכן דיין רבא ואמר "נראה" כמטיל מום בקדשים.

ומקשינן על מה שתירצנו שאם הבהמה אינה ראויה להקרבה, אין בכך איסור תורה. והרי טעם זה אינו מספיק שלא יהיה איסור דאורייתא בדבר, כי מצינו [לדעת כמה תנאים במסכת בכורות לג ב] שאסור להטיל מום בקרבן שנעשה בעל מום, על אף שאינו

רבא אמר: יש טעם אחר לאסור לחותכו לשנים, מפני שנראה כמטיל מום בקדשים, ואסור לעשות כן כמו שנאמר [ויקרא כב] "כל מום לא יהיה בו", ודרשינן שאסור להטיל מום בקדשים.

ותמהינן על דברי רבא: "נראה"?! אם יחתכנו לשנים האם הוא רק יראה כמטיל מום?! הרי מום מעליא הוא! מום מעולה הוא, ולא דבר הדומה למום.

ומתריצין: כוונת רבא באמרו "נראה", היא לומר שאינו אסור מן התורה לעשות כן. כי

[גם המהרש"א אינו מתרץ את ראית הרמב"ן,

שאם מדובר בקדשי מזבח, מה רצה המקשן, לשיטת המקשן שהוא איסור דאורייתא — שינשרו פרסותיה, או שיעשוה גיסטרא].

עוד מבארים התוס' [לפי הבנת המהר"ם] שבתחלה סברה הגמרא שמדובר בין בקדשי מזבח ובין בקדשי בדק הבית, וכשהמקשן רצה לומר שינשרו פרסותיה, חשב כן גם בקדשי מזבח וגם בקדשי בדק הבית, ותירץ לו אביי שהי בזיון קדשים.

ומה שאמרה הגמרא שישחטנה, הוא רק על קדשי בדק הבית [כי לפי תירוץ זה יש איסור שחוטי חוץ גם בזמן הזה]. ואביי מתרץ משום שיבואו לידי תקלה.

וגם מה שהציעה הגמרא שיעשנה גיסטרא, מדובר רק על קדשי בדק הבית. ואביי מתרץ שאסור משום "לא תעשו כן לה' אלהיכם".

ורבא מתרץ שאסור לעשות כן אף בקדשי בדק הבית משום "גזירה" אטו קדשי מזבח. וממילא אסור גם לנשר פרסותיה.

ועיין ברמב"ן שמתרץ בדרך אחרת קצת, ותירוץ זה הביאה רבינו אלחנן, ועיין שם מה שדן בזה באריכות.

הבית מותר להטיל מום.

ועוד מוכח מלשון תירוץ רבא, "הני מילי בזמן שבית המקדש קיים, דחזי להקרבה", ומשמע שכל המניעה מההקרבה הוא משום המציאות, שאין בית המקדש קיים, ולא מחמת היותו קדשי בדק הבית.

התוס' בתיירוצם הראשון סוברים, שהסוגיה מדברת בקדשי מזבח, ומה שהקשה רש"י, הרי אסור לשוחטה בחוץ, מתרצים, שאין כאן איסור "שחוטי חוץ", מפני שכל האיסור הוא רק כשאפשר להביאו ולהקריבו, כמו שאמרה התורה [ויקרא כב] "ואל פתח אוהל מועד לא הביאו", כלומר, שהעבירה היא בכך שלא הביאו להקריבו בבית המקדש, ולכן בזמן הזה אין איסור שחוטי חוץ. ועיין בתוס' רבינו אלחנן המאריך להוכיח זאת.

ומבאר המהרש"א, שהתוס' תירצו רק ראיה אחת מן הראיות, שלא תקשה קושיית רש"י. אך עדיין לא תירצו הראיה מ"מעריכין". אלא, כתב המהרש"א, שהתוס' סוברים שאכן מה שאמרה הברייתא שחייבין לנעול הדלת בפניה, הוא רק בקדשי מזבח, ואילו בקדשי בדק הבית אפשר לעשות עיקור באופן אחר.

ראוי להקרבה משנפל בו מום:

ולמטה.

וליהוי, שיהיה איסור הטלת מום בזמן הזה אסור מהתורה כמו מטיל מום בבעל מום, דאף על גב דלא חזי בעל מום להקרבה, אסור להטיל בו מום נוסף. ולמה אמר רבא שהוא רק "נראה" כמטיל מום בקדשים?

ועתה הגמרא חוזרת לדין "ההולך ליריד של עבודת כוכבים".

אשכחיה פגשוהו. רבי יונה לרבי עילאי, דקאי שעומד אפיתחא, בשערי ד"צור" —

ומתריצין: יש לחלק בין הדברים. כי קרבן שהוא בעל מום, נחי על אף דלא חזי לגופה, שאינו ראוי להקריב אותו עצמו, מכל מקום ל"דמי" חזי, אפשר למוכרו ולהביא בדמיו בבהמה אחרת לקרבן, ולכן גם בהיותו בעל מום יש עליו "שם" קרבן, לקרות עליו את הפסוק "תמים יהיה לרצון" —

אמר ליה: קתני, שנינו בכרייתא, "בהמה תיעקר".

ויש להסתפק: אם קנה עבד, מאי, מה יעשה לו, האם יעקרנו או לא?

אבל חכא במקדיש קרבן בזמן הזה, דלא לדמי חזי ולא לגופיה, שאינו ראוי להקרב לא הוא עצמו, ואף לא דמיו, לכן לא שייך לקרו עליו "תמים יהיה לרצון", ואין כאן איסור דאורייתא להטיל בו מום, אלא רק איסור דרבנן, ולכן אמר רבא "נראה".

ומבאר רבי יונה את שאלתו: אם היה עבד ישראל, שהיה ישראל עובד אצל הגוים — לא קא מיבעיא לי, אינני מסתפק, כי פשיטא שאסור לעקרו [ואדרבה, מצוה לפדותו מידי הגוים] —

ולסיכום: לחתוך לשנים [גיטרא] — אסור, או משום הטעם של אביי שאסור להרוס חפצי קודש, או משום הטעם של רבא שיש איסור דרבנן של מטיל מום בקדשים אף בזמן הזה.

כי קא מיבעיא לי, במה הנני מסופק, בעבד עובד כוכבים — מאי? מה יעשה לו?

ולשחוט — אסור, כי יבואו לאכלה.

אמר ליה: מאי קא מיבעיא לך? מהו ספיקך, והרי הא תניא, שנינו בכרייתא:

ולנשר פרסותיה — אסור משום בזיון קדשים, שבזיונה ייראה לזמן מרובה.

העובדי כוכבים, והרועי בהמה דקה, אפילו ישראל, שהם גזלנים לפי שהם רועים בהמותיהם בשדות אחרים — לא מעלין אותם אם נפלו לבור, אלא יניחם למות מאיליהם. ולא מורידין אותם לבור, שאסור להמית אותם בידים.

אלא, נועלין את הדלת בפניה והיא מתה מאליה.

הרי שעובדי כוכבים אסור להמיתן ולאבדם בידים, וכן אין מעקרין אותם!

אמר שאל ליה רבי ירמיה לרבי זירא: קתני, זה ששנינו בכרייתא של החכמים החולקים על רבי נתן: לוקחין מהן בהמה עבדים

ושפחות — באיזה עבדים מדובר?

האם רק בעבד ישראל [ישראל הנמצא תחת ידי הגוים], שמצוה להוציאו מידם, או דלמא אפילו עבד עובד כוכבים?

אמר ליה רבי זירא לרבי ירמיה: מסתברא שמדובר דוקא בעבד ישראל, שמשחררו בכך מאדונו הגוי.

דאי, כי אם תאמר שמדובר אפילו בעבד עובד כוכבים — למאי מיבעי ליה? איזה מצוה יש בפדייתו, כדי שנתיר לו.

כי אתא רבין, כשהגיע מארץ ישראל לכבל, אמר בשם רבי שמעון בן לקיש: מותר לקנות אפילו עבד עובד כוכבים. ויש מצוה בפדייתו מהם, מפני שמכניסו תחת כנפי השכינה, שמגיירו, ויתחייב במצות.

אמר רב אשי: הרי ברייתא זו התירה לקנות מהם גם בהמה כמו עבד, ואם כן, אטו, וכי גם לגבי בהמה שייך לומר כן? מאי "מכניס תחת כנפי השכינה איכא", איך יתכן לומר בבהמה שהוא "מכניסה תחת כנפי השכינה"? —

אלא בהכרח, הטעם שהתירו לו לקנות בהמה מן הגוים הוא משום מעוטייהו, שהוא ממעט נכסי הגוים ומדלדל אותם, ולוקח מהם בהמה שהם משתמשים בהם (11) —

והכא נמי, כמו כן עבד, דממעטי שממעטין

אותם, לכן שרי, התירו חכמים לקנות מהם. (12) ולא משום שמכניסו תחת כנפי השכינה.

ומביאה הגמרא מעשה שהיה:

רבי יעקב זבן סנדלא, קנה סנדל ביריד של עבודת כוכבים.

רבי ירמיה זבן פיתא, קנה שם לחם.

אמר ליה חד לחבריה: יתמא! אתה נוהג כיתום, בלי דעת, לפי שלא חנכו אביו! האם עבד רבך הכי?! האם גם רבך קנה ביריד של גוים, וההנה אותם בתשלום המכס?!

אמר לו אידיך: יתמא! עבד רבך הכי?!

והגמרא מספרת למה באמת עשו כן, ולמה חשד אחד בחבירו שעבר על איסור:

תרווייהו, שניהם, מבעל הבית זבון קנו מבעל הבית. והרי רבי יוחנן מתיר [בסוגיא לעיל] לקנות מבעל הבית. וכל חד וחד כל אחד מהם סבר: חבראי, חברי, מתגר זבן, קנה מסוחר המשלם מכס לכומרים.

דאמר רבי אבא בריה בנו דרבי חייא בר אבא: לא שנו שאסור לקנות מהם אלא בלוקח מן התגר, דשקלי מיכסא מיניה, שהכומרים נוטלים מכס מן הסוחרים, ולכן אסור. אבל בלוקח מבעל הבית, איש פרטי

12. ורבי זירא מפרש שבעבד לא שייך ממעט, כיון שהישראל גם מתמעט בזה שמפרנס את העבד, ולכן פירש מטעם שמכניסו תחת כנפי השכינה. תוס'.

11. כן פירש רש"י. אבל הרמב"ן מפרש, שכיון שהוא יום יריד והם מוכרין בזול — "ממעטין" להם את הריווח. והוא פירושו של רב האי גאון המובא לעיל [בהערה 8 במשנה].

המביא סחורתו לשוק, **דלא שקלי מיניה מיכסא**, שהכומרים אינם לוקחים מהם מכס — מותר.

ומבואר ששניהם קנו בהיתר, וכן מבואר במה חשדו אחד בשני.

ולבסוף התברר להם שחשדם האחד בשני אכן לא היה חשד שוא, כי ביריד הנוכחי לקחו הכומרים מכס אף מבעלי בתים.

אמר רבי אבא בריה דרבי חייה בר אבא: אילמלא אילו היה רבי יוחנן הא זימנא בפעם הזאת באתרא במקום זה, דקא שקלי מיכסא שהכומרים לקחו מכס אפילו מבעלי הבית — הוה אסרי, היה אוסר לקנות אפילו מבעלי בתים.

ומקשינן: **אלא**, אם כן, אינהו שני האמוראים האלו, רבי יעקב ורבי ירמיה, תלמידי רבי יוחנן, היכי זבון איך קנו מהם?

ומתריצין: **מבעל הבית שאינו קבוע** ביריד **זבון** קנו, ומאת בעלי הבתים הלא קבועים לא לקחו הכומרים מכס, כי לא עלה על דעתם לגבות מהם, מפני שאינם סוחרים,

ואינם קבועים בשוק.

מתניתין

המשנה הזאת עוסקת בדברים שאסור למכור לגוים כל השנה, אף לא ביום אידם, מפני שהגוים קונים אותם לצורך תקרובת עבודה זרה, ונמצא שהישראל עובר על הלאו של "לפני עור לא תתן מכשול"⁽¹³⁾.

אלו דברים אסורים למכור לעובד כוכבים:

אצטרובלין ובנות שוח ופטוטרות, מפרש בגמרא, **ולבונה מין בשמים**, ותרנגול הלבן.

רבי יהודה אומר: מותר למכור לו תרנגול לבן בין תרנגולין, אם הישראל מוכר לו הרבה תרנגולין — מותר למכור ביניהם תרנגול לבן, כיון שאינו מקפיד לקנות דוקא לבן, מראה בכך שאינו צורך אותם לצרכי עבודת כוכבים.

ובזמן שהוא התרנגול הלבן בפני עצמו, ולא בין התרנגולים — **קוטע את אצבעו**,

13. כתב הריטב"א: הטעם שהם אסורים לעולם, הוא, או משום שדברים אלו לא היו נמצאים להם, וקנוהו בכל הזדמנות ואפילו מתחילת השנה — לצורך יום אידם, וכל השנה לגבי דברים אלו הוא כ"לפני אידיהם" [וכן כתבו הריטב"א והמאירי]. או, משום שהגוים היו מקריבים דברים אלו כל יום [כמו שנהגו הנוצרים בזמן הריטב"א בלבונה] ולכן כל יום הוא יום אידם.

ומוסיף הריטב"א: לכאורה לפי טעם הראשון, המעות שקיבל הישראל מותרים

בהנאה, כדין "לפני אידיהם", שמותר בדיעבד [לעיל ו ב.]. ולפי טעם השני, אסור כדין יום אידם ממש, שאסור אפילו בדיעבד. ומסיק, שאף לטעם הראשון אסור בדיעבד, כי דברים אלו כמפורשין שהן לצורך אלילים.

עוד כתבו הריטב"א ועוד ראשונים, שאסור למכור דברים אלו לכומרים, אבל לשאר אדם — מותר. כי סתם גוי אין דרכו להקריב דברים אלו, ואם הגוי יתנם לכומר — מותר, כי הוי "לפני דלפני".

והקשו הראשונים, אם כן, יהיה אסור למכור

ומוכרו לו, לפי שאין הגוים מקריבים קרבן שהוא חסר אבר לעבודת כוכבים⁽¹⁴⁾.

ושאר כל הדברים — סתמן, אם קונה אותם "סתם", מותר למכור להם, ואם פירושן — אסור [יבואר בגמרא].

רבי מאיר אומר: אף דקל טב וחצב ונקלב [ונקלס], מפרש בגמרא — אסור למכור לעובדי כוכבים.

גמרא

א-ת הגמרא מבארת מהו איצטרובלין.

מאי איצטרובלין? — תורניתא. מין ארז.⁽¹⁾

ורמינהו סתירה לכך מבריייתא בהלכות שביעית, המונה את מיני הפירות שיש עליהם "קדושת שביעית", ואסור לעשות בהם סחורה, וחייב להפקירן. ובהמשך

הבריייתא נאמר:

הוסיפו עליהן על פירות הללו גם אלכסין ואיצטרובלין, מוכססין ובנות שוח, שהם מיני פירות שאינם חשובים כל כך, לכן לא נהגו בהם בתחילה "קדושת שביעית" —

ועתה קשה: ואי סלקא דעתך שאיצטרובלין הוא המין שנקרא תורניתא —

תורניתא — מי איתא בשביעית?! וכי יתכן שפרי זה נוהגים בו דיני שביעית?

והא תניא ברייתא אחרת: זה הכלל לגבי קדושת שביעית: כל דבר שיש לו עיקר, שיש לו שורש המתקיים באדמה, וממנו חיותו — יש לו שביעית. וכל דבר שאין לו עיקר, שאין לו שורש המתקיים בקרקע שבאמצעותו הוא יכול להתקיים בקרקע גם בימות הגשמים, כגון קישואין ודילועין — אין לו שביעית, ומותר לסחור בו, ואים צורך להפקירו.

קוראים לו כך, משום שעושים ממנו "תורן" לספינות. [ועיין רש"י במסכת שבת צ א].

התוס' מקשים כמה קושיות על פירוש זה. א. איך אמרה הגמרא, ש"ארז" אין לו עיקר מתקיים בארץ?!

ב. לדעת רש"י המפרש "אין לו עיקר" — "בימות הגשמים", וכי דבר שאינו צומח בימות הגשמים כגון תבואה — אין לו קדושת שביעית?!

ג. ארז הרי אסור למכור לגוי מטעם אחר. מטעם ש"אין מוכרין להם אילנות" כמו שאמרה המשנה לקמן יט ב?]

ד. [הקשה המהר"ם על קושיא זו. מה קשה להם לתוס', הלא יתכן כי מה שאמרו שם, מדובר במוכר אילן מחובר לקרקע, וטעם

להם כל השנה אפילו בהמה?

ומתרג' הרשב"א: דברים אלו אינם נמצאים כל כך, לכן קונה אותם הגוי בכל ימות השנה לצורך יום האיד [לפי הטעם הראשון הנ"ל], מה שאין כן בהמה.

ומוסיף המאירי: דברים אלו זולים ופשוטים — אף שאינם נמצאים — לכן קונה אותם הגוי לצורך תקרובת עבודה זרה.

14. עיין בדף יד ב [הערה 6] מחלוקת הראשונים, אם מה שהתירה המשנה למכור לו קטוע אבר, הם דברי רבי יהודה, או שגם התנא קמא מודה בזה.

1. כן פירש רש"י. והריטב"א מוסיף שאולי